

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

Nr. 14
(1084)

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2014 m. balandžio 11 d. *

„Jūs esate Tėvynės stiprybės simbolis“

Balandžio 6 dieną Kauno igulos karininkų ramovės didžiosios salės skliautais vėl skambant Prisikėlimo apygarados ansamblio „Vidurnakty nežuvę“ dainai „Partizanai, Lietuvos partizanai...“ Lietu-

organizacijų nariai, Seimo nariai ir kiti svečiai. Tradiciškai su giedojus Lietuvos Respublikos himną, Lietuvos partizanų kapelionas monsinjoras Alfonsas Svarinskas meldesi už žuvusiuosius, kvietė mylėti Dievą ir Tė-

mokratiją kovojantiems Ukrainos žmonėms, pateikė LLKS veiklos metinę ataskaitą, kurioje svarbiausiai įvykiai pažymėjo tris keliones į Latviją, latvių ir lietuvių partizanų atminimui pastatytų pa-

Kauno skyriumi rengia konferencijas mokykliniams jaunimui rezistencijos tema, artimiausiu metu inicijuos klausimą dėl Lietuvos Respublikos himno giedojimo kiekvienoje mokykloje. LLKS revizijos komisijos

Atkarto Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio taryba

vos šaulių sąjungos garbės sargybos kuopos jaunieji šauliai, vadovaujami Jono Leonavičiaus, įnešė atkarto Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio ir devynių partizanų apygardų vėliauvas – Lietuvos laisvės kovotojai, ryšininkai ir rėmėjai iškilmingai pradėjo kasmetinį savo organizacijos suvažiavimą, kuriame dalyvavo ir giminingų patriotinių

vynę; pagarbos ženklą – gėlių – jaunieji šauliai įnešė prie „Žuvusių už Lietuvos laisvę Motinos“, generolo Jono Žemaičio ir „Laisvės“ paminklų bei prie atkurtų patriotinių organizacijų jamžinimo sienelės Kalniečių amfiteatre.

LLKS prezidiumo pirmininkas dim. plk. Jonas Čeponis, išreiškės paramą už de-

minklų atidengimo iškilmes. Kasmet vis retėjančiam bendražygių būriui (šiuo metu organizacija vienija 192 narius, iš jų – 149 Laisvės kovotojai) linkėjo sveikatos ir stiprybės. Suvažiavimui pirmininkaujantis LLKS tarybos narys dim. vyr. ltn. Zigmantas Tamakauskas teigė, kad LLKS bendradarbiaudamas su Lietuvos Sąjūdžio

pirmininkė Veronika Gabužienė pateikė finansinę metų ataskaitą.

Suvažiavimą sveikinus Lietuvos moterų lygos pirmininkė prof. Ona Voverienė išsakė pačius tauriausius padėkos ir pagarbos žodžius Lietuvos partizanams: „Sveikinu susirinkusiuosius išpačią garbingiausiai suėgą. Jūs, Lietuvos partizanai,

esate dvasinis simbolis. Ir mes esame stiprūs, nes per jus galime parodyti Tėvynės stiprybę. Dabartiniu metu ypač sudėtinga mūsų šalies geopolitinė situacija, tačiau jūsų pateiktas prisiminimais, pastatytais paminklais pasėkla stipriai išskverbė į žemę ir brandūs daigai – dvasinės pamatas – skleidžiasi po miestus ir atokiausius kampeilius – Lietuvos žmonės gerbia partizanų kovos atminimą ir jų pavyzdžiu stoto nepriklausomybę. Ateina gabus akademinis Lietuvos jaunimas, kuris perims jūsų lūkesčius ir siekius“.

Suvažiavime kalbėjo: Kauno miesto meras Andrius Kupčinskas, Seimo nariai prof. Arimantas Dumčius ir Rytas Kupčinskas, LPKTS garbės pirmininkas dim. kpt. Antanas Lukša, Lietuvos šaulių sąjungos vadas plk. Antanas Plieskis, LGGRTC generalinė direktori Birutė Burauskaitė, LKKSS Kauno skyriaus pirmininkė dr. Aušra Jurevičiūtė, Sąjūdžio Kauno skyriaus pirmininkas Raimundas Kaminskas ir kiti. Kalbėjusieji sveikino rezistentus ir jų rėmėjus, dėkojo už dešimt metų trukusios kovos su okupantu dvasinę pergalę, linkėjo trokštamu dabarties pergalį ir sveikatos. (keliamas į 6 psl.)

„Nematomas frontas“ – žiūroviškiausias lietuviškas filmas

Kovo 30 dieną 19-ajame tarptautiniame Vilniaus kino festivalyje pilnutėlėje kino teatro „Pasaka“ salėje buvo pri statytas programos „Lietuviai svetur“ filmas „Nematomas frontas“ („Invisible front“). Po dvi savaites trukusių filmų peržiūrų, susitikimų su garsiausiais aktoriais ir kino meno kūrėjais, balandžio 2 dieną 19-asis tarptautinis kino festivalis „Kino pavasaris“ pakvietė į Lietuvos kino industrijos vakarą, kurio metu buvo išdalyti pirmieji penki apdovanojimai ryškiausiai sužibėjusiems kino kūrėjams. Renginys vyko patingoje vietoje – tą dieną atidarytame didžiausiai Baltijos šalyse Vilniaus kino klasterio audiovizualiniame paviljone. Vienu iš šių lyderių – žiūroviškiausiu lietuvišku filmu pripažintas dokumentinis filmas „Nematomas frontas“. Jo autorai – žurnalistas, penkis dokumentinius istorinius filmus Lietuvos

televizijai sukūrės švedas Jonas Ohmanas ir garsaus lietuvių diplomato vaikaitis, JAV lietuvis, reklamos, televizijos laidų ir kino srityse Niujorke dirbantis Vincas Sruoginis bei prodiuseris Markas Johnstone, renginio

metupadėko festivalio organizatoriams už sunkaus, ilgo ir Lietuvos ateiciai prasmingo darbo įvertinimą. Šie jauni kūrėjai užsibrėžė tikslą Vakarų pasaulyui parodyti lietuvių tau tos kovą su sovietų okupantu,

siekiant Lietuvos nepriklausomybęs.

1944–1953 metais Baltijos šalyse vykės pasipriešinimo judėjimas subūrė Tėvynės ir savo gyvasčiai neabejingų vyru būrius kovai su komunistiniu

Filmą pristatė režisieriai Vincas Sruoginis ir Jonas Ohmanas bei filmo herojai Antanas Lukša ir Nijolė Bražėnaitė

Vidmanto Vitkausko nuotr.

pasauliu – Sovietų sąjunga. „Nematomas frontas“ – sovietų valdžios karo pajėgose nau dotas kodinis pavadinimas partizanų judėjimui Lietuvoje įvardyti. Drąsių vyru, stoju sių į kovą už laisvę, istorija pasakoja remiantis partizanų karo simboliu tapusio Juozo Lukšos rašytine medžiaga – jo parašyta knyga „Partizanai“ ir laiškais, kurie išleisti atskira knyga „Laiškai mylimosioms“. Tuometį siaubą, kankinimus, meilę ir narsą atskleidžia darsnie kur nematyti archyviniai kadrai bei Juozo Lukšos žmonos Nijolės Bražėnaitės, brolio Antano Lukšos, kitų abiejuose fronto pusėse kariavusiu, pasipriešinimą išgyvenusiu liudijimai – ne tik Juozo Lukšos bendražygiai, tarp jų ir Jonas Pajaujis, bet ir jų sovietams išdavęs Jonas Ku kauskas, netgi vienas iš buvusių smogikų, slopinusių ginkluotą pasipriešinimą.

(keliamas į 8 psl.)

TS-LKD taryboje pristatyta EP rinkimų programa

Balandžio 6 dieną Vilniuje įvyko TS-LKD partijos tarybos posėdis, kuriame pristatyti partijos rinkimų į Europos Parlamentą programos metmenys, „Ukrainos planas“ – septyni būtiniausi ilgalaikės politikos žingsniai, taip pat šventinio XIX TS-LKD partijos suvažiavimo, skirto Lietuvos narystės ES 10-mečiui ir partijos gimtadieniui paminėti, darbotvarkė.

Suvažiavimas įvyks gegužės 1 dieną Lietuvos nacionaliniame dramos teatre. Čia ne tik bus diskutuojama ES narystės 10 metų nuveiktu darbų klausimais, bet ir pristatyti TS-LKD partijos kandidatai į Europos Parlamentą, patvirtinta partijos EP rinkimų programa.

Pradėdamas kalbą TS-LKD pirmininkas A. Kubilius pirmiausia pabrėžė: „Tvirta Europa – saugi Lietuva“.

Sventėme narystės NATO dešimtmetį. Greitai švēsime narystės ES dešimtmetį. Tai geriausias įrodymas, kokį atsaką Europa ir NATO turi duoti Rusijos agresyviai politikai. Šis dešimtmetis buvo mūsų sėkmės dešimtmetis. Jis buvo ir Europos sėkmės dešimtmetis. Mes esame geriausias įrodymas, kad tolesnė ES ir NATO plėtra būtų tokia pat sėkmė. Tai būtų tvirtos Europos atsakas. Tvirta Europa reiškia ir saugią Lietuvą“, – sakė A. Kubilius.

Jis teigė, kad dabar TS-LKD užduotis vėl tokia pati, kaip 2008 metais – brėžti ilgalaikės politikos ir atsako į Rusijos agresijos gaires. Jis pripažino, kad greitų sprendimų ar veiksmų, kaip priversti Rusiją panaikinti aneksijos pasekmes ir sustabdyti agresyvią politiką tiek Ukrainos, tiek visų kitų kaimynų atžvilgiu, nėra, todėl Europos ir Vakarų atsakas turi būti ilgalaikis – padedantis Rusijai išsivaduoti iš jų užvaldžiuso šovinizmo ir fašizmo.

Jis pristatė „Ukrainos planą“, susidedantį iš septynių racionalių ir ilgalaikių žingsnių. Pirma, jis ragina pasakyti „ne“ Rusijos pastangoms neutralizuoti ar federalizuoti Ukrainą, nes Rusija tariamai turi specifinių interesų Ukrainoje: „Kiekvieną kartą, kai tik Rusija pakartoja savo tokią nuostatą, mes privalome pareikšti, kad turime saugumo interesų, susijusių su Karaliaučiaus kraštu, todėl reikalaujame, kad Karaliaučiaus kraštą būtų neutralus, taip pat siūlome, kad Maskva Karaliaučiaus krašti leistų pravesti regioninį referendumą, kuris sudarytų galimybę kraštui turėti daugiau federalinės autonomijos“.

Antras žingsnis turėtų būti griežtas „ne“ Krymo okupacijos *de facto* įteisinimui, o Lietuva turi priimti įstatymą, ku-

riame būtų įtvirtinta, jog Rusijos veiksmus Kryme Lietuva laiko neteisėta karine okupacija ir aneksija.

Trečiuoju žingsniu siūloma užkirsti kelią ES ir NATO strateginei partnerystei su Rusija, o Lietuva visuose ES ir NATO forumuose turi nuolat reikalauti, kad Rusija visuose ES ir NATO dokumentuose būtų išbraukta iš „strateginio partnerio“ eilutės tol, kol nepanaikins Krymo okupacijos pasekmį.

Ketvirtuoju žingsniu ES raginama nedelsiant parengti planą, kaip išnaudojant ir JAV pagalbą per artimiausius penkerius metus bent dvigubai sumažinti iš Rusijos importuojamų dujų kiekius bei visose ES šalyse įrengti alternatyvaus apsiūpinimo dujomis infrastruktūrą.

Penktuoju žingsniu raginama padėti Ukrainai siekti reformų, o ES ir NATO raginama teikti visokeriopą paramą Ukrainos ekonomikos, valdymo, teisėtvarkos, kariuomenės reformai.

Šeštasis žingsnis numato, kad po penkerių metų turėtų būti pradėtos ES derybos su Ukraina dėl būsimos narystės ES. Žinoma, jei pati Ukraina to sieks, bus sėkminga ir atitiks formalius derybų pradžios reikalavimus.

Septintuoju žingsniu siekiama, kad po penkerių metų būtų sudarytos galimybės Ukrainai tapti NATO nare, jeigu pati Ukraina to norės. Iki tol NATO turi pasiūlyti Ukrainai intensyvią partnerystę – manevrai, bendri mokymai, laikinas bendrų pajėgų (dvisaliu ar trišaliu pagrindu) su NATO valstybėmis dislokavimais Ukrainoje.

Pasak A. Kubiliaus, toks būtų ilgalaikės politikos Rusijos atžvilgiu planas, kurio sėkmėi reikia tvirtos Lietuvos pozicijos ir tvirtos Europos: „Abejų rinkimai – gera proga tai pasiekti“.

Jis mano, kad Lietuva turi imtis lyderystės formuluojuant tokią ilgalaikę ES ir NATO santykį su Rusija ir pagalbos Ukrainai strategiją. Tam reikia, kad Lietuva, visų pirmą, pati dėl tokios strategijos sutartų. Šie septyni žingsniai yra bandymas tokią strategiją paaiškinti.

EP rinkimų programoje – istorinės atminties stiprinimas

Iš trylikos pagrindinių dalių susidedanti išsami TS-LKD partijos rinkimų į Europos Parlamentą programa, atskirą savo veiklos Europos Parlamente dalį skiria istorinės

atminties stiprinimui.

Išrinkti į Europos Parlamentą TS-LKD partijos atstovai sieks suvienyti Europą per istorijos skaudulių įvertinimą.

„Istorinėje atmintyje neturi likti jokių pilkuojų dėmių, neličiamų temų ar nutylėjimų. Būdami ES esame atsakingi netik už savo tautos, bet ir ES istorinę atmintį. Deja, nors Europos jau du dešimtmečius neskiria „geležinė uždanga“, jos likučiai iki šiol gyvi europiečių sąmonėje“, – rašoma programoje.

Joje pabrėžiama, kad dėl skirtinės Europos tautų istorinės patirties egzistuoja didelė praraja vertinant totalitarinius nusikaltimus. Todėl žadama ieškoti sutarimo dėl esminių istorinių įvykių bei procesų vertinimo: „Lietuva kartu su kitomis sovietinė terorą patyrusiomis ES narėmis, turi supažindinti Vakarų Europą su savo tragiska 20 amžiaus patirtimi“.

Programoje yra aiškinama, kad Lietuva yra pasmerkusi nacių įvykdytus Holokausto nusikaltimus jos žemėje, puoseleja genocido aukų atminimą ir nuosekliai vykdo tam skirtą jaunosis kartos švietimo programą. Manoma, kad šiuo keiliu, įtraukiant ir sovietinius nusikaltimus, turi eiti ir kitos Europos Sąjungos narės. Joje rodomas ryžtas testi istorinės atminties stiprinimą bei informuoti Europos visuomenę apie stalinizmo ir nacizmo nusikaltimus, skatinti europinį tyrimų institucijų ir organizacijų bendradarbiavimą, priminti apie būtinybę stiprinti istorijos dėstymą Europoje, akcentuoti moksleivių ir jaunimo švietimą.

Čia žadama siekti ir ilgalakio tikslo – totalitarinių režimų įvykdytų nusikaltimų teisiinių aspektu įvertinimo visos ES lygmeniu. Taip pat puoselelių istorinės atminties išsaugojimą ir sklaidą Lietuvoje, skatinti Lietuvos institucijų ir organizacijų bendradarbiavimą su partneriais Europoje.

Be kitų darbų žadama dėti pastangas, kad kuriamuose Europos istorijos namuose Briuselyje būtų atspindėta totalitarinė Europos praeitis. „Sieksime, kad būtų užtikrintas Europos atminties ir sąžinės platformos veiklos tėstinumas ir tinkama Europos institucijų parama jai. Pasirūpinsiame, kad būtų stiprinama programa „Europa piliečiams“, vienintelė specializuota ES programa, pagal kurią finansuojami istorinės atminties projektai“.

Ingrida VĖGELYTĖ

Sprečtas paminklo Dainavos apygardos partizanams klausimas

Praėjusią savaitę Merkinėje rinkosi valstybinių institucijų ir visuomeninių organizacijų atstovai spręsti dėl paminklo Dainavos apygardos partizanų atminimui pastatymo vietas. Tuo tarpu, kai visoms partizanų apygardoms jau yra pastatytai paminklai, Dainavos apygardos Laisvės kovotojai vieninteliai liko be šio įstatymais numatyto pagarbos ir atminimo ženklo.

Ankstesniuose susitikimuose Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinė direktore Teresė Birutė Burauskaitė aškino, kad sunkiai sekasi tartis su regiono centriniems savivaldybėmis dėl tokio paminklo atsiradimo Alytaus ar Alytaus rajono savivaldybių centruse, esą tarybos nenorinčios. Todėl buvo sugalvota paminklą Dainavos apygardos partizanams statyti Merkinėje įkurtame memorialiniame komplekse – Kančių kalnelyje.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sajungos (LPKTS) valdybos ir tarybos nuostata viada buvo vienareikšmė – paminklai partizanų apygardoms

„Tremtinio“ inf.

Pasipriešinimo istorijos programai – egzamina

Didėja visuomenės susirūpinimas dėl Lietuvių potencialiai kylandžios karinės grėsmės, nes mūsų karingos kaimynės veiksmai neprognozuojami. Atsibudo ir politikai. Pradėjo kalbėti, kodėl neturime šaukinių kariuomenės, net ir kario parengimo mokyklose, kodėl nėra deramo lygio patriotinio ugdymo? Kodėl, pavyzdžiui, Estijoje nėra vyro, netaravusio kariuomenėje. Kodėl jie sugeba patriotiškai ugdyti moksleivius? Pavyzdžiui, 102 Estijos gimnazijos gavo filmus apie Estijos karius, kariavusius per Antrąjį pasaulinį karą vokiečių pusėje. Jie kariavo ne dėl vokiečių, o gynė Estijos prieigas, artėjant sovietų armijai. Beje, Hitleris nesiryžo pulti mažosios Šveicarijos, nes žinojo, kaip pui-kai šveicarai pasiruošę gintis. Prieš penkerius metus, 2009-aisiais, mūsų Marijampolės Tauro apygardos partizanų ir tremties muziejus iniciavo Lietuvos politinius kalinius ir tremtinius rinkti parašus Švietimo ir mokslo ministerijai dėl atskiro Pasipriešinimo istorijos kurso 10 klasėse ir egzamino iš šio kurso. Švietimo ir mokslo ministerija ga-vė tūkstančius parašų, bet re-

turi stovėti matomoje ir gausiai lankomoje vietoje, būtent apskrities centruose. Si nuo-stata buvo patvirtinta ir LPKTS XXI suvažiavime.

Aptarti susiklosčiusią padėtį į Merkinę atvyko Seimo Pasipriešinimo okupaciniams režimams dalyvių ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisijos pirmininkas Vytautas Saulis, LGRTC vadovė T.B. Burauskaitė ir specialistai, Alytaus miesto meras ir administracijos direktorius, Varėnos rajono savivaldybės atstovai, Merkinės seniūnas ir bendruomenės atstovai, LPKTS pirminkas Gvidas Rutkauskas, laikinai einantis LPKTS valdybos pirmininko pareigas Edvardas Strončikas bei LPKTS keturių filialų – Varėnos, Alytaus, Druskininkų ir Lazdijų – valdovai, atkurtos Dainavos partizanų apygardos vadas ir partizanai, LPKTB pirmininkas Jonas Puodžius.

Deja, prie vieningos nuomonės neprieita, klausimas liko iki galo neišspręstas.

(keliamas į 8 psl.)

Ivykiai, komentarai

Kas atims iš paikų vaikų degtukus?

Iš naujos Vytauto Landsbergio knygos „Lietuvos perspektyva 2014“ pristatymo: „Nuo 2013 metų pradžios V. Landsbergis perspėdavo nežaisti demagoginio patriotiškumo degtukais sudėtis į J. Pankos – P. Šliužo inicijuoto referendumo dėžutę. Dabar šie europarlamentaro perspėjimai pasirodė surinkti knygėlėje „Lietuvos perspektyva 2014“.

– Kodėl viršelyje toks žemėlapis? – paklausėme autoriaus. – Lietuva užlieta raudonu „putinijos“ rašalu, o Latvija ir Estija – ne, jos pažymėtos ES raidėmis.

– Todėl, kad latviai ir es tai nekvailioja su ES atmetimo referendumais. Ten žino, kad arba gimtoji Europa, arba V. Putino prievertinė Euzazija. Nežaidžia kaip negudrūs vaikai su degtukais. Taip aiskina būsimą referendumą Vytautas Landsbergis.“

Šiandien matome, kad iš paikų vaikų degtukus atimi nelengva. Nors Putino ir Rusijos kariuomenės įvykdys Krymo aneksija gerokai prablaivė daugelį patriotiškai nusiteikusių (bet šaltos nuovokos neišlaikiusių) mūsų tautiečių, vis dėlto pavojujus padegti sau gę Europos Sąjungos stogą nesumažėjo – nerimsta aistros dėl žemės referendumo, negali apsiramtinti ir naujos pragaištingos iniciatyvos „dėl lito išsaugojimo“ iniciatoriui. Tiesa, Vyriausioji rinkimų komisija pirmadienį neįre gistravo iniciatyvinės grupės dėl lito išsaugojimo ir euro įvedimo ir neišdavė jai parašų rinkimo lapą, bet tai ne reiškia, kad kalba šiuo klausimu baigta. Galime net neabejoti, kad tam tikrų žmonių tikslas – supriehinti valdžią ir visuomenę – bus siekiama atakliai ir nuosekliai. Ir tai daroma visai ne dėl lito, kurį referendumo iniciatoriui bando pristatyti kaip patį tik riausią valstybingumo sim bolį (na, jei pinigai jiems yra svarbiausias valstybingumo garantas, tai apskritai verta suabejoti tokiu žmonių sąmoningumu ir vertybų supratimui). Nieko panašaus – tikslas yra tas pats – supriehinti Lietuvą su kitomis ES narėmis ir neleisti Lietuvai integruotis į ES ekonominį gyvenimą. Žinoma, niekas iš ES šalių nesupykta, jei Lietuva neįvestų euro, tačiau pirštu apie smilki-

nį ne vienas pasukiotų (ypač estai su latviais). Juk euras – tai stabilesnė šalies finansinė padėtis, patrauklesnė investicinė aplinka, galų gale tai būtų akiavaizdus artėjimas prie europinio pragyvenimo lygio, kurio taip siekėme, pasukdami neprieklausomybės keliu. Galima suprasti žmones, būkstaujančius, kad įsivedant eurą pakils kainos (gyvenimiška patirtis rodo, kad keičiantis pinigams visuomet nukenčia mažas pajamas gaunantys žmonės), tačiau prisiminkime litą atsiradimą – kai jis keitė „vagnorkas“, ar kas nors labai nukentėjo?

Ne (na, nebent kontrabandinioverslo šulai, kuriems galbūt kilo problemų, kaip legalizuoti pinigus, nors greičiausiai jie naudojosi užsienio valiuta). O tai, kad Lietuvos vyriausybė deda pastangas pasirašyti susitarimą dėl sąžiningo kainų nustatymo įsivedant eurą, kad priiminėja įstatymus, kurie pažabotų nesąžiningus prekeivius, ketinančius užsidirbtį ta proga, tik dar kartą įrodo, kad kalbama ne apie patriotiškumą, o apie sąžiningumą. Todėl nesąžininga nematyti, kad ant vienos euro monetų pusės pui kuosis Vytis (kas, beje, kai kuriems lietuviams atrodo ypač didingai), kad bus skaidriau naudojamos valstybės ir ES lėšos, kad kaimynai latviai ir es tai jau naudojasi euro suteiktais priviliumais, kad toks Lietuvos susiliejimas su ES labai nepriimtinės Putini. Taigi, ar galima tikėti žmonėmis, kurie, prisidengdami tariamu patriotiškumu dėl lito, aukoja mūsų ateities gerovę savo rinkiniams triukams? Beje, ar kas nors girdėjote šių žmonių garantijas, kad neįsivedus euro, litas išliktų stabilus ir nenuvertėtų? Bent jau man neteko.

Po to, kai paaikėjo, jog referendumo dėl žemės paskirtis iš tikro yra Lietuvos sukirs nimas su ES įstatymais, jo iniciatorių ėmė teisintis neva visa tai buvo sumanya dėl to, kad Lietuvos valdžios institucijos visai nepasirūpino, kad parduodant žemės ūkio paskirties žemę užsieniečiams būtų nustatyti saugikliai, kokius turi kitos ES šalys. Nė viena partija iki šiol neparodė tokios iniciatyvos, sako jie. Kyla logiškas klausimas – tai kas gi trukdė referendumo iniciatoriams būti ta politine jėga, pareikalaujančia Vyriausybės tokius saugiklius nustatyti? Niekas netrukė. Nuo pat pradžių nebuvu nė žodžio apie tai, kad reikia tokius saugiklius, nieko apie juos nekalbėjo referendumo organizatoriai! Dėl paprasčiausios priežasties nekalbėjo – nerei-

kėjo ir dabar nereikia jiems jokių saugiklių. Jų tikslas vienas – kad Lietuva išstotų iš ES. Jeigu bus priimti vadinamieji saugikliai, neliks priežascių kirstis su ES teise. Štai ir visa muzika. Deja, pavoja, iku riuos Lietuvą stumia „referenduminkai“ (anot profesoriaus V. Landsbergio), dar tebekybo virš Lietuvos. Belieka viltis, kad galbūt situacija pagerēs po Lietuvos Respublikos prezidento ir Europos Parlamento rinkimų, dėl kurių šiandien matome tokias neatsakingas populistų „iniciatyvas“, keistai sutampačias su Kremliaus planais.

gandos autoriai stengiasi nutylėti esminį dalyką – Maidane sukilo ukrainiečiai prieš teisėtą, tačiau pasitikėjimą visiškai praradusiai Ukrainos valdžią, o Rytų Ukrainoje (ir Kryme, beje) ne patys ukrainiečiai, bet rusakalbiai bando realizuoti separatizmo planus! Ir reikalauja jie ne valdžios pasikeitimą, bet šalies teritorijos prijungimo prie kitos valstybės. Idomu, kaip Rusija šiuos separatistus vadintų, jeigu jie, grobdami administracijos pastatus, reikalautų prijungti Rytų Ukrainą prie kurios nors ES šalies? Galime neabejoti, būtų pritaikyti dvigubi standartai pagal Putino „GOSTą“.

Informacinio karo lauku tapo ir mūsų „žydriji ekranai“ – televizija, kuri pelnytai laikoma efektyviausia reklamos vieta, todėl būtų nauvu tikėtis, kad jos nepanaudotų Putino propaganda, ypač žinant, kad Lietuvoje rusiškus kanalus žiūri ne mažiau žiūrovų nei lietuviškas laidas. Taigi pirmiausia pasirodė laidos apie Sausio įvykius, kurį faktai sufalsifikuoti, paskui pasipylė antiukrainietiškos laidos, kuriose tyčiojamasi iš Vakarų valstybių ir jų pastangų sudrausminti Rusijos agresyvumą. Meniniai filmai irgi tendencingi – rodomi šaunūs rusų kariai Čečėnijoje, tiesiog krištolinio tyrumo čekistai, darantys tvarką Odesoje (kodėl ne Sevastopolyje?)... Trumpai tariant, tai, ką mes iprate laikyti galimybę gauti išsamią informaciją ar patenkinti dvasinius poreikius, Kremliaus ideologai pavertė būdu daryti poveikį žmonių sąmonei ir jais manipulioti. Deja, kaip kartą pastebėjo Prezidentė Dalia Grybauskaitė, Valstybės saugumo departamentas nesugebėjo užkirsti kelio informacijos karo grėsmėms. Todėl Lietuvos radio ir televizijos komisijos (LRTK) iniciatyva pagaliau nuspręsta apriboti proputinišką propagandą transliuojančių Rusijos kanalų veiklą Lietuvoje, be to, LRTK yra nusprendusi kreiptis į Europos Komisiją, kuri turėtų spręsti, kaip toliau elgtis su šiaisiai kanalais.

Grįžkime į internetinius puslapius – teisingai atspėjote, komentaruose apie šiuos LRTK sprendimus – vienas kitas pritarimas ir gausybė gausybė pasipiktinusiu neva demokratijos varžymu Lietuvos. Dar vienas propagandinių Putino karo epizodas, ne daugiau. Juolabiau kad specialistai mato, kad komentatorių adresai – nebūtinai Lietuvos.

Paaikėjo kandidatų į Lietuvos Respublikos prezidento postą sarašas

Iš 18 pretendavusių į LR prezidento postą politikų ir nepolitikų įregistruoti buvo 12, tačiau galutiniame etape liko tik 7 pretendentai, kuriems Seime antradienį buvo įteikiti kandidato į LR prezidento pareigas pažymėjimai. Tai Zigmantas Balčytis, Dalia Grybauskaitė, Artūras Paulauskas, Naglis Puteikis, Bronis Ropė, Valdemar Tomaševski, Artūras Zuokas. Gegužės 11 dieną šie piliečiai susikaus Prezidento rinkimuose. Iš viso sarašo į akis krenta naujokas – Bronis Ropė. Tai savarankiškas politinės kampanijos dalyvis, atstovaujantis Ramūno Karbauskio vadovaujamos Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos interesams. Nesunku suprasti, kam atstovauja ir kiti kandidatai: Z. Balčytis – socialdemokratams, A. Paulauskas yra Uspaskicho partijos statytinis, Valdemar Tomaševski priklauso Lietuvos lenkų rinkimų akcijai (bet jo politinės pažiūros ir pozicija kaž kodėl vis labiau primena „Jedinstvos“ veikėjus ir darbe lius), Naglis Puteikis remiamas, neoficialiomis žiniomis, „Drąsos partijos“ ir visuomenininkų, už A. Zuoko nugaros, anot apžvalgininkų, „kyšo „Rubikon“ ausys“. Tik Dalios Grybauskaitės rėmėjus įvardinti sunkiau – nors jai savo palaikymą pareiškė dabartinei valdančiajai daugumai opnuojančios partijos, tačiau vadinti ją šių partijų statytine jokiui būdu negalima. Turbūt tiksliausiai būtų teigt, kad dabartinės šalies vadovės kandidatūrą palaiko visi išsilavinę, europietiškos integracijos kryptį palaikantys Lietuvos piliečiai.

Iki rinkimų teliko mėnuo. Galima tik pasidžiaugti, kad ši kartą į rinkimų veiksmą nepateko visokiausi cirkininkai, bandantys parodyti, kad prezidento postas yra toks nesvarbus, jog iji gali pretenduoti be darbis, vairuotojas ar filmuko vaikams personažas. Idomu, kam tai naudinga?

Gintaras MARKEVIČIUS

Tuo keliu ir aš ējau...

Pavasario sugrįžimas kelia džiaugsmą, teikia vilčių, nuteikia naujiems darbams. Tai – mūsų dienų realijos, tačiau prieš 65 metus 1949-ųjų pavasaris Lietuvoje nugriaudėjo skausmu, neviltimi, praradimais. Tų metų pavasarį gerai prisimena kaunietė Vanda Maleckienė. Besitęsianti trėmimų bangą tą pavasarį neaplenkė ir jos tėvų Leonoros ir Stanislovo Markevičių namų.

Kaišiadorių rajone Palomenės kaime visi, kurie praeidavo pro šalį, gérėjos tvarkinga Markevičių sodyba, dideliu išpuoseletu sodu, darbščiais tūnamu šeimininkais. Sodą ir netik jų jauna šeima paveldėjo iš Stanislovo tévo, neprilausomos Lietuvos savanorio, tarnavusio husarų pulke. „Diedelis tais laikais buvo tikras šviesuolis, darbštus ir sumanus žmogus, – prisimena senelį Vanda Markevičiūtė-Maleckienė. – Juk ne aitvarai surentė gražius namus, 50 hektarų žemės reikėjo tvarkingai užlaikti. Darbštumo jis išmokė savo vaikus, ta „bacila“ užsikréte ir jo vaikaičiai“.

Kai sūnus Stanislovas sukurė šeimą, didesnė rūpesčių dažlis ūkininkaujant teko jam ir žmonai Leonorai. Pagausėjus šeimai – Markevičiams gime dvi dukterys ir du sūnūs – namų židinį kurstė visi: ir jau nei ūkininkai, ir Stanislovo tévai. Visi kartu, ranka ran-kon gražino ūki, kaip įmanydamai taupė. Ne sau – vaikų ir vaikaičių ateiciai. Vanda Maleckienė sako: „Namuose nieko netrūko, nes geroji jų davia, mama ir tévelis, rūpinosi skalsa ir gerove“.

Nerimą skleidė atėjūnai

Tačiau po Antrojo pasaulinio karo gyvenimas Lietuvos kaimuose émė keistis. Traukiantis sovietų armijai kaimuose pasilikdavo pasiligojė ar sužeisti kariai. Netrukus juos aplankydavo žmonos, draugės, giminės ir visi jie apsigyvendavo Lietuvoje. Pastarieji kvietė saviškius ir prasidėjo „didysis tautų kraustymasis“. Lietuvos ūkininkai atėjūnams buvo didžiausi priešai, kuriuos, anot jų, reikėjo naikinti. Prasidėjus kasmetiniam vyrų i sovietų armiją šaukimui, daug jaunu žmonių éjo i partizanus. Palomenės kaimo vyrai nebuvu išimtis. Kol Kaišiadorių rajono saugumas neturėjo pakankamai informacijos apie Palomenės gyventojų ryšius su partizanais, buvo ramu. „Mūsų namuose daug kartų lankési partizanai, kuriuos pamaitindavome, leisdavome pirtelėje išsimaudyt, paklodavome patalą, – prisimena Vanda Maleckienė. – Kartą, kai vienas partizanu užsiminé, kad jiems trūksta ginklų, tévelis atkase

pasléptus ginklus ir išdalijo juos partizanams. „Cia – karo laikų dovanélė“, – juokavo jis. Tai buvo nuosprendis mūsų šeimai.

Nors tévas buvo apdairus, tačiau pikta akis matė ir fiksavo, kaip užeidavo į namus būrelis vyrų, kaip atsirasdavo daugiau išdžiaustytų skalbiinių, o kartais ir daina nuskambėdavo iš mūsų sodybos. Matyt, vildamasis gerą atpildą gauti, informatorius iškundė mūsų šeimą. Tą „geradari“ mes gerai pažinojome, tik nesitikėjome iš jo tokios niekšybės“.

Netrukus Markevičių namuose apsilankę pareigūnai suémė senelį, Vandas tévą Stanislovą ir seserį Janiną. Nerimas ir itampa namuose augo. Tākart apsieita tik saugumiečių pagąsdinimais ir išpėjimais. Bet neilgam.

Vieną 1949-ųjų kovo dieną Markevičių namai ištuštėjo. Atvykę baudėjai namuose radio tik Vandutę, kuriai éjo vienuolikti metai, ir tévus. Broliai Bronius ir Marijonas slapstési pas gimines, o senelio gal net nepastebéjo, nes i gerai pažistamo kaimyno pakinkytą vežimą susodino tik tris šios šeimos narius. Gimtuosius namus paliko darbštūs ūkininkai, kurie nesuprato, už ką tokia bausmę, kad jie privalo palikti namus ir Lietuvą...

Svetimoje padangėje

Krasnojarsko krašto Užuro rajonas po ilgos kelionės ta-po Markevičių šeimos laikinuoju užutékiu. Vietos gyventojai replikavo: atvyko dar viena „banditų“ grupė, o anksčiau čia apgyvendinti tremtiniai nesulaiké ašarų. Pasitikėjimą ir vietinių

prieklankumą mūsų tautiečiai pelnė ne iš karto, tačiau lūžis įvyko. Keitësi gyvenvietės – Usttsosnovka, Užursovchozas. Darbas darbą giné, vyresnio amžiaus žmonės prarado sveikatą, jauni – grūdinosi. Stanislovas Markevičius gavo arklioką ir vežima, tad kur siunté, ten paskirtas užduotis atlikdavo.

Leonora Markevičienė dirbo pačius sunkiausius darbus. Jau gerokai ižiemojus kolukių laukose spardydavo žemėje išalusius runkelius. Tokiu būdu moterys „gelbėjo“ nuo artėjančių speigų runkelių derlių. Vasarą – kitidarbai, ne ką lengvesni už runkelių „rovimą“. Vandutei, tik vienuolikos slaukusiai, teko sunkus darbas – ganyti avis. Didžiulę ban-

dą, gal tūkstantį, gal daugiau avių, kartu su panašaus amžiaus tremtinuke, visą vasarą stepėse ganė. Nakvodavo statybininkų vežimėlyje ir laukdavo žemos. Ruduo čia nieko nereiské – avys dar nepasisotinusios. Kai gruodas sukaus tydavo žemę, Vandutė galėjo eiti į vietas mokyklą.

Tévynės ilgesys, sunkus darbas ir nepakenčiamos gyvenimo sąlygos pakirto Stanislovo Markevičiaus sveikatą. Ir kai jau visiškai žmogus būdavo pakirstas, jis paguldydavo į vietas sveikatos punktą. Vanda Maleckienė ir šiandien geru žodžiu mini gruziną gydytoją, kuris rūpinosi jos tévelio sveikata. Matydamas, kad liga progresuoja, gydytojas išrašė pažymą, kurią liepė nusiūsti tarnaujantiems armijoje Markevičių sūnumams – Bronui ir Marijonui, kad sie atvyktų jo aplankyt. Atvykti galėjo tik Marijonas. Tévui buvo neapsakomai džiugu pasimatytu su sūnumi. Tačiau kitą rytą atėjės dar kartą aplankyt tévo, Marijonas rado jį mirusį. Laikinas kapo kauburėlis Sibire iškilo 1952 metais. Markevičių šeima neteko brangiausio žmogaus, taip šventai tikėjusio, jog kada nors sugrįži į Lietuvą ir jo palaikai bus palaidoti Tévynėje.

Šalies gyvenime įvykė politiniai pokyčiai leido buvusiems tremtiniam, politiniams kaliniams atliliki šventą pareigą – parsivežti artimųjų palaikus. Vanda Maleckienė kartu su žentu tai padarė 1991 metais. „Dar ir šiandien prisimenu ne vieną reikšmingą sapną, – prisimena Vanda Maleckienė, – tévelis vispraso ir prašo parvežti

Vanda Markevičiūtė (pirma iš kairės) ir Liucija Martinaitė. Krasnojarsko kr., apie 1955 metų

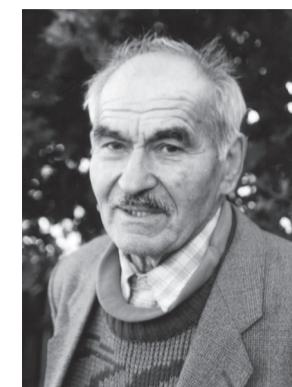
Nuotrauka iš asmeninio V. Maleckienės albumo

jį Lietuvą. Negalėjau to nepadaryti. Dabar jis išsisi Palomenės kapinėse. Palaikų perlaidojimas buvo labai iškilmingas. Iškilmių dalyviai nešé Trispalvę, giedoją giesmes, dainavo patriotines dainas. Tik prieš trejus metus, parengus dokumentus ir atlikus visus formalumus, téveliui suteiktas Laisvės kovų dalyvio statusas.“

Sveikiname

90-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname mylimą tévelį, dėdę, Laisvės kovotoją, buvusį politinį kalini, tremtinį **Antaną IŠGANAITI**. Linkime sveikatos, geros nuotaikos, Dievo palaimos.

Rūta, duktė Elvyra, sūnus Saulius, sesuo Anelė Valentina, dukterėcios, sūnėnai su šeimomis, LPKTS Prienų filialas

* * *
Vilties, tikėjimo ir ryžto,
Sékmės kaip saulė didelės,
Te niekas niekada nedrista
Iskaudinti geros širdies...

Gimtadienis lai neša pilną kraitę
Laimės ir skalsos,
O širdį didelę ir kilnią,
Tavasis Angelas globos.

Garbingo jubiliejaus proga sveikiname **Stanislovą PURTULIENĘ**. Linkime energijos, prasmingų ir ilgų gyvenimo metų, Dievo palaimos.

LPKTS Šiaulių filialas

I Lietuvą!

Vanda Markevičiūtė kartu su mama į Lietuvą grįžo 1956 metais. Kokie rūpesčiai ir kliūtys jų laukė, sakyti neverta, nes buvę tremtiniai dar turėjo periti kryžiaus kelius pas vietinius biurokratus, atlaikyti kandžias pašaipas ir galop gauti atsakymą: esi nepatikimas! Tačiau stiprus savo dvasia žmonės atlakė ir tai.

Sutikusi savo kelyje bendramintį, buvusio Lietuvos partizano vaikaitį Joną Malecką, 1959 metais Vanda Markevičiūtė ištekėjo. „Pasitikėjau juo, nes mūsų politinės pažiūros sutapo, – sakė Vanda Maleckienė. Bolševizmo bacilą sejusiems kolaborantams, sovietų

valdžios pataikūnams Jonas Maleckas jautė didelę panieką. Jis su bendražygiais socializmo propagandos mašiną bandė stabdyti spausdintu žodžiu. Iki Sajūdžio gimimo ir Nepriklausomybės atkūrimo dar buvo geras dešimtmmetis, o didžiuosiuose Lietuvos miestuose, mieletiliuose žmonės jau skaitė laisvą žodį skleidžianti nepriklausomą laikraštį. Prie jo

leidybos prisidėjo ir Jonas Maleckas. Jo žmona Vanda kursė namų židinį, skleidė gerają namų dvasią, nenujausdama, kad nelaimė – jau čia pat.

Budri ilgus odinius paltus nešiojančių „berniukų“ akis ne be informatorių paslaugų išaiškino pogrindinės spaudos rengėjų pavardes, namų adresus. Jono Malecko niekas ne-

kvietė į tardytojo kabinetą, nekišo jo į kalėjimą, o inscenizavo muštynes. Kas iš pasalų sudavė pirmą smūgį, dabar atsakyti negalėtų niekas, tačiau žmogus buvo taip sumaitotas, kad saviškai jį sunkiai atpažino. Atėjės apie įvyki pranešti žmonai informatorius pareiškė, jog Jonas Maleckas girtavo ir susimušė su sugérovais. Tuo niekas nepatikėjo, nes Jonas Maleckas nevarotojo alkoholio. Tai patvirtino jo žmona Vanda. Šinelaimė Maleckų namus aplankė 1983 metais.

Zuvus vyrui Vanda Maleckienė nepalūžo. Dirbo už du ir né akimirkai neišleido iš akiračio savo vaikų – Vidos ir Sigito – reikalų, stengési jiems iđiegti atsakomybės jausmą, darbštumą, padorumą ir pilietiškumą. Mama džiaugiasi, kad sūnus tėviai prosenelio kelią. Baigės vidurinę istojo į Genorolo Stasio Raštikio Lietuvos kariuomenės mokyklą, sekmingai baigės dirba Lietuvos kariuomenėje. Dukters Vidos vaikai džiugina močiutę profesiniu išprusimiu, pareigos su pratimui. Vanda Maleckienė – kupina energijos, gyvenimo džiaugsmo ir labai aktyvi. Savo uždegančiu pavyzdžiu skatinavus, kas ją pažiusta, nenukabinti nosies pačiu sunkiausiu momentu, kabintis į gyvenimą ir laimėti. Apdovanojimai, padėkos ir garbės raštai – tai kruoštaus jos darbo įvertinimas. Labiausiai džiugina Kauno technologijos universitetą, kuriame dirbo 15 metų, vardinis medalis: „Už toleranciją ir kruopštū darbą.“

Kai sédėjome jaukuose Vados namuose ir kalbėjome apie akmenimis grįstą, erškėčiais nuklotą Lietuvos kelią, mano pašnekovė pasakė: „Tuo keliu ir aš ējau...“

Aušra ŠUOPYTĖ

Kelionė per nežinomas, bet brangias vietas

Pernai Lietuvoje, Vilniuje, svečiavęsis JAV, Niujorke, gyvenantis žinomas dailininkas prof. Kęstutis Zapkus dalyvavo knygos apie tévelį, DKA partizanų štabo viršininką Aleksandrą (1916–1946) „Du Aleksandro Zapkaus gyvenimai“ pristatyme, susitiko su Vilniaus dailės akademijos studentais, išskilingai iš LGGRTC perémé tévelio apdovanojimą – Vyčio Kryžiaus ordino Komandoro kryžių, susitiko su Prezidentu Valdu Adamkumi, tačiau neturėjo galimybės aplankytį vietą, kuriose tévelis kovojo ir žuvo.

Apie tévelio gyvenimą Kęstutis ir jo motina Florentina (mirusi 1984 metais), pasitraukę iš Lietuvos į Vakarus 1944 metų vasarą, nedaug ką žinojo. Juk Kęstutis tada tebuvo mažas vaikas, gimęs 1938 metais, o motinai bendrauti su Lietuvoje likusiais giminaičiais buvo problemiška. Turėjo tik menkus ryšius, net susirašinėti buvo draudžiama. Po ilgo nežinojimo, iš mūsų gavęs duomenų apie tévelio likimą, Kęstutis man rašė: „Turiu pats nemažai bégimo iš Lietuvos ir lajerų gyvenimo įspūdžių, asmeniškų prisiminimų, nes tai buvo labai aistringi ir grësmingi pergyvenimų sluoksniavimai... Arklių vežimais lekiant svetimais keliais, šalia matësi žiaurūs karo palikimai – išdaromytos sodybos, nužudyti ar sužalotų gyvulių kūnai, kiti apleistų dar gyvų graudūs baubėjimai, isteriški žmonių malda-vimai, klyksmai, aimanavimai, chaosas, mirtis, destrukcija pilname įsiutime. Trumpam sustodavom miškuose arkliams pailsēti, nutarti sekanti skrydį (pasamonėje nuaidi „labiau, tapiau“, – kažkokiu destinaciju išvardijimai). Mama Flora tapo karavano vedėja, nes mo-kėjo vokiškai, angliskai, rusiškai, lietuviškai, ir taip lengviau gandais skynési bégimo šuolis. Viename miške, palapinėje, man pabégėlis daktaras išpjovė auglį kelyje (prisimenu aiškiai narkozės kvapą ir beklykiančius lëktuvus ir sprogimus virš galvos), tuo pat įpakuvo vežiman, ir toliau nudardėjom beprotišku keliu save gelbėdami... Prisimenu barako gyvenimą, masę moterų su vaikais iš visur suvarytų, be žinių, be atities, ir lyg be praeities. Barakas milžiniškas, su šimtu trilypių geležinių lovų, viduryje vienu šildymui anglų „pečiumi“, prikyje vienu didžiulių langu ir suolu, ir ištisai apsėstas bla-kėm ir utélém. Dažnai visus suvarydavo į kambarius, kur buvome purškiami balta (DDT milteliai?) pudra ir taip apdulkinti apsirengdavome ir grždavome į savo vietas barake. Naktimis smarkesnės moterys (ir mama) išlédavo pasivogti keletą bulvių ar anglų iš susto-

jusių vagonų. Laikas buvo tēsiamas su kukliais maisto pasidalinimais ir ištisu moterų budėjimu ir pasakojimais prie to langa. Pamačiusios kareivį jau vokiečių uniforma, viena kitą erzindavo, kad lyg jos vyras ar-tėjantis ją išgelbėti. Taip besityciojant vieną rytą pasimatė mano tévelis. Man neaišku, kaip jis mus iš to lagerio ištraukė ir apgyvendino miestelyje, kažkur prie Berlyno, nes gyvai prisimenu keliaujant iškeltu tramvajumi tarp didžiuliu pastatų griaucių. Buvo be galio jautrus, lyg tai normalizacijos subūrimas ir dar nuostabiai

mus, per pyktį ir net per pilkiausią kasdienybę – kaip kokia piktoji dvasia. Tai karavai ko tikrovė. Ji visam laikui yra tu išgyvenimų mokinys – pa-veiktas, išprievertautas, su-žalotas. Visi jausmai tuo patikrinami, viską reikia ironiškai vertinti..."

I Lietuvą leitenantas Aleksandras Zapkus po pralaimėto Sedos mūšio sugrižo 1944 metų gruodį, kai prie Vievio su keturiais vokiečiais pabėgo iš karo belaisvių ešelonu, sovietuvežamo į Daugpilio stovyklą. Sumanęs sugrižti į Lietuvą, Aleksandras ne-

mergės link. Su vietas partizanais 1946 metų kovą užpuolė Pabaisko stribus. Daugiau nei 3 mėnesius gyveno Ukmergės apskrityje, kur bandė sustiprinti ryšius tarp rinktinėj. Grįžtant iš Ukmergės tą nelėmtą 1946 metų kovo 24-ąją juos susekė sovietų kareiviai...

I Dubius vykome su Kęstutio mokiniu, Lietuvos dailininku sajungos Kauno skyriaus pirmininku Gintautu Vaičiu, ir buvusiu politiniu kaliniu LPKTS Kaišiadorių filialo pir-

Aleksandro Zapkaus žūties vietas Dubių vienkiemijoje nustatymas (iš kairės): K. Zapkus, S. Abromavičius ir A. Pilakis

Prof. Kęstutis Zapkus Kaišiadorių kapinėse, kur manoma buvo užkasitas jo tévelio kūnas

praleistas vienas vakaras su téveliu ir mama restorane ir kino teatre. Per visos nakties verksmus ir maldavimus, Aleksas nesugebėjo toliau bėgti su mumis ir grižo partizanauti Lietuvos link..."

Pagaliau šeima pasiekė JAV. Kęstutis iš pradžių bla-kėsi tarp muzikos ir dailės. 1947 metais išstojo į Toringtono mokyklos trečią klasę, mokėsi griežti smuiku, reiškėsi jaunuju dailėje. 1952 metais išstojo į Faraguto aukštėsniają vidurinę mokyklą, griežė smui-ku simfoniniame orkestre, lan-kė pradinius Čikagos meno instituto kursus. 1956 metais, baigęs vidurinę mokyklą, apsi-sprendė, nes laimėjo stipendi-ją studijuoti dailę. Išstojo į Čikagos meno institutą. Karo ir vaiko tematika Kęstutį perse-kiojo visą gyvenimą. Jis, dailininką, pasaulyje ir išpopuliari-но darbų ciklas „Karų vaikai“. Tą gyvenimo etapą pats labai gražiai apibūdino: „Tikiu tyrosios formos menu, bet „Karų vaikai“ darbų grupė yra kitoka. Man svarbu moralės atsi-peikėjimas, reakcija į pasauli-nės žmonijos neteisybės. Šie darbai skirti ir jūsų daliui – karų vaikams. Bandžiau pavaizduoti ne vien protinį šito ir vi-sų karų įspūdį, bet ir tą, kuris lieka pasamoniniame sluoksn-yje, nors galbūt nėra taip gilių pakastas. Tai tam tikra patirtis, kurios nepakeisi, kuri veržiasi per viską – per džiaugsmą, ašaras, per troški-

buvu tiek naivus, kad gal-votų, jog keliolika tūkstančių lietuvių galės rimtai pasipri-ešinti komunistiniam gaivalui... Žuvo jis 1946 metų kovo 24-ąją su trimis draugais dabartineje Kaišiadorių rajono terito-rijoje, prie Dubių (dabar – Pa-lomenės seniūnija).

Zinoma, kad 1945 metų gruodį Bolševiko būrių išblaškė sovietų kareivai. Mūsyje žuvo ir būrio vadasis Leonas Kudelis-Bolševikas. Likę be vado keliolika kovotojų greitai vadovau-ti išsirinko juo Juozą Kudelį-Dobilą. DKA vadovybė noréjo išsiaiškinti padėtį būryje, tad 1946 metų pradžioje nu-siuntė Piliakalnį su apsaugos būriu. Pakeliui į susitikimą su B rinktinės vadovybe, jos vadu Alfonsu Morkūnu-Plienu, Pi-liakalnis su grupe kovotojų ir štabo ryšininkė Aldona Paulavičiūtė-Indyra atvyko į šio bū-rio dislokavimo vietą Darvydų miške. Piliakalnį su Dobilu jungė abipusė pagarba gal dėl to, kad jiedu abu buvo moky-tojai, nors pastarasis buvo še-šeriais metais jaunesnis. Sako, laisvalaikiu jiedu dažnai prisimindavo tas dienas, kai mokė vaikus rašto ir gerumo. Dažnai tarp jų būdavo ir trečiasis pa-šnekovas – asmeninė ryšininkė Aldona Paulavičiūtė-Indyra, buvusi Musninkų valsčiaus Smailių pradinės mokyklos mokytoja.

Įsitikinęs, kad būrys kovin-gas, išsprendės visus organiza-cinius reikalus, patraukė U-

čiu buvo neaišku, ko siekė okupantas tokiais veiksmais: buvo nesveikos psichikos, ar norėjo pasitycioti iš priešininko? O gal tai buvo tik žuvusiojo artimųjų, jo draugų ībauginimo īrankis. Jei taip, tai visa tai sveiku protu nesuvokiamą...

Po poros dienų, taiyra 1946 metų kovo 26-ąją, Gudienoje besislapsčiusi centro ryšininkė Aldona Sipavičiūtė-Velnio Išpera pamatė niekinamus Pilia-kalnio, Laukinukės ir jų ben-dražygį kūnus. Kartu su bi-ciiliu iš Gudienos Pranu Jaci-navičiumi naktį Piliakalnio ir Laukinukės kūnus iš aikštės slapta paémė ir užkasė senose Kaišiadorių kapinėse, už two-ros, apie 30-40 metrų nuo jų pradžios. Atvažiavo vežimui, kūnus susuko į paklodes, duo-bė buvo iškašę iš anksto, pas-kui kruopščiai išlygino, už-maskavo. Buvo žinoma daug atvejų, kai stribai ir saugu-miečiai paimtų nuo aikščių partizanų kūnų ieškodavo, o radę užkastus kapinėse ar kitur, iškasdavo ir vėl išmesdavo niekinimui...

Kaišiadorių kapinių senojoje dalyje tą vietą suradome. Dar tarp dviejų kapų yra išlikę ruoželis neužimtos žemės, au-ga medis, gal už 8 metrų į ry-tus dangų remia galingas ažuo-las. Kęstutis Zapkus valandė-lei stabteli, susimasto... Jis no-rėtų tévelio kūno užkasimo vietą pažymėti atminimo ženklu – geriausiai tautodailininko kryžiumi... Gal ir išsipildys sū-naus svajonė, nes Algimantas Pilakis pažadėjo išsiaiškinti seniūnijoje tokią galimybę, o mes surasti kryždirbį... Kęstutis mano, kad laukuose, kur tévelis žuvo, statyti atminimo ženklą netiks-linga, nes nėra net lauko keliuko, vedančio ten, vieta nepri-einama. Gi Kaišiadorių kapi-nėse prie pastatyto kryžiaus žuvusiems Aleksandriui Zap-kui-Piliakalniui ir jo draugei ryšininkai atminti ateitį ne tik čia nuolat besilankantieji, bet galbūt per Vėlines ir jaunimas žvakelę uždegtų...

Ilgai stovėjome prie Kaišiadorių partizanų koplytėlės, kuri architekto Stasio Petrusko iniciatyva pagal jo paruoš-tą projektą (keramikė Aldona Skarbaliutė, vitražistas prof. Kazys Morkūnas) pradėta stati 1992 metais. Juodo grani-to plokštėse iškalti keli šimtai šiose apylinkėse kovojusių ir žuvusių partizanų pavardžių. Tarp jų – ir Aleksandro Zapkaus... Algis Pilakis, gimęs 1929 metais, tuo metu mokėsi Kaišiadorių gimnazijoje, savo aki-mis matė ne vieną niekintą par-tizaną. Kęstučiui Zapkui jis vaizdžiai nupiešė ne tik buvu-sią aikštę, čia stovėjusius pas-tatus, bet ir apsakė buvusį siaub-ą tévų, motinų, brolių, seserų akyse, matant gulintį išreng-tą vaiko ar brolio kūną. Kęstu-

Stanislovas ABROMAVIČIUS
Gintauto Vaičio nuotraukos

„Jūs esate Tėvynės stiprybės simbolis“

(atkelta iš 1 psl.)

Taip pat išsakė daug racionalių minčių dėl patriotinio jaunimo auklėjimo, pateikdami pavyzdžiu „plechavičiuk“, šauliukų ugdymą, kvietę iniciuoti privalomą fakultatyvinį karinį ugdymą mokyklose, reikalavo krašto apsaugai skirtam asgnavimui didinimo.

„Kai atkūrėme Lietuvos kariuomenę, mes iš jūsų, partizanų, perémēme drąsą, patriotiškumą ir garbę. Tuomet kartu sukūrėme puikią šalies gynybos sistemą; buvo privaloma karinė šauktinių tarnyba, sukurta Krašto apsaugos savanoriškosios pajėgos, aktyvi Šaulių sąjunga. O ką turime šiuo metu? Juk krašto gynybą nusako ne uniforma, o tikroji parengtis. Taip pat turime suprasti, kad valstybė, kaip institucija, privalo būti pasirengusi gintis, turėti strategiją, o kariuomenė yra tik gynybos įrankis“, – savo tvirtą poziciją išsakė pulkininkas Arūnas Dudačius.

Dékodamas už suvažiavime išsakytais sveikinimus ir

Tremtys neišdyla iš atminties...

Tarpautinė komisija načių ir sovietinių okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti kartu su Europos Parlamento nariais bei UNITAS fondu pakvietė parmineti 1949 metų Baltijos valstybių gyventojų trémimo 65 metų sukaktį. Tai vienas liudniausių įvykių Lietuvos, Estijos ir Latvijos istorijoje. Tuo kart per kelias dienas iš Baltijos šalių ištremta 95 tūkstančiai žmonių (iš Lietuvos per 30 tūkstančių), daugiausia moterų ir vaikų, nes dauguma vyru kovėsi partizanų būriuose.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos Klaipėdos rajono filialo narė, istorijos mokytoja Verutė Nekrevičiutė susirinkusiesiems Gargžduose paminėti šios skaudžios sukakties aiškino, kad 1948–1949 metų trémimas pagal savo pobūdį ir motyvaciją skyrėsi nuo trémimų, vykdytų 1941 metais. Tada buvo sudaryti „liaudies prieš“ sarašai pagal užimamas pareigas, nes pirmiausia siekta sunaikinti taučios elitą ir okupuotos Lietuvos valstybės valdžią – tuos, kurie būtų galėję organizuoti pasipriešinimą: kariuomenę, valdžios struktūros, įvairių partijų ir organizacijų vadai.

1949 metų kovą Baltijos šalių gyventojų trémimai pirmiausia susiję su okupantų sie-

drąsius, palaikančius palinkėjimus LLKS štabo viršininkas dim. mjr. Vytautas Balsys sakė, kad Lietuvos Laisvės kovojo geidžia per 24 nepriklausomybės metus „penktosios kolonos“ suskaldytą Lietuvos valstybę matyti prabudusių ir dirbančią, vieningą ir kuriančią. Dim. vyr. ltn. Zigmantas Tamkauskas suvažiavimui patvirtinti pateikė keturis dokumentus, adresuotus Lietuvos Respublikos Prezidentei, Seimo pirmininkei ir Ministrui pirmininkui.

LLKS deklaracijoje „Dél paminklo Dainavos partizanų apygardai“ siūloma paminklą statyti Alytaus miesto centre aikštėje ir raginama visas sprendžiamą galią turinčias institucijas atsižvelgti į LLKS narių nuomonę.

LLKS pareiškime „Dél Lukiskių aikštės paminklo“ Lietuvos laisvės kovos sajūdis išreiškia nuomonę dėl paskutiniame konkurse laimėto paminklo projekto „Tautos dvasia“ neatitikimo Laisvės kovų herojiskumo turiniui ir siūlo

skelbtį naują konkursą Lietuvos laisvės kovojo atminimui įamžinti Vilniaus Lukiškių aikštėje.

LLKS pareiškime „Dél neįsmokėtų pensijų grąžinimo“ sakoma, kad pensijas ne tik pri- valu grąžinti, bet ir indeksuoti pagal vidutinį būsto išlaidų ir būtiniausiu maisto produktų pabrangimo procentinį dydį. Tas pats pasakyta ir apie dirbančių pensininkų sumažintas pensijas.

LLKS pareiškime „Dél lie- tūviškos abécélės ir nelietuviš- kų rašmenų“ teigama, kad lie- tūviško raidyno tarša svetimybėmis, kaip ir vietovardžių bei gatvių pavadinimų rašymas ne valstybine kalba, būtų tik toli- mesniu nuolaidžiavimų virtinės, vedančios į savo valstybin- gumo ir teritorinio vientisumo praradimą.

Prasmingą Lietuvos laisvės kovojo sajūdžio suvažiavimo darbą ir bendražygių susitiki- mą, pabendravimą vainikavo Lietuvos šaulių sąjungos an- samblis „Trimitas“, vadovaujamo Vincento Kursos, ir jau- nosios šaulių partizaniškų ir patriotinių dainų koncertas.

Dalia LUKŠAITĖ- MACIUKEVICIENĖ

Kiai slopinti partizaninį pasipriešinimą ir įtvirtinti prievar- tinę kolektyvizaciją. Trémi- mas pirmiausia palietė šeimas, kuriose buvo ginkluotos rezis- tencijos dalyvių, ir ūkininkus, nesutinkančius stoti į kolū- kius, taip pat nelegalius sugri- žėlius iš ankstesnės 1941–1947 metų tremties. Daugiausia tai buvo vaikai ir paaugliai, visokiausiais būdais parsiradę iš Rusijos gelmių į Tėvynę. Užgriuvus represijoms juos gaudė, sodino į kalėjimą, teisė, etapais vėl grąžino į tremtį. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro duomenimis, kuriuos ką tik iše- leistoje knygoje „I mylimą šalį Lietuvos“ nurodo autorius R. Racénas, žinoma 2380 pa- bégimo atveju. Iš jų pakartotinai ištremti 153 bėgliai, 825 įkalinti lageriuose. Skaudžiausiai kentėjo vaikai, grįžę ir neberadę artimųjų bei paramos.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos Klaipėdos rajono filialo iniciatyva visų trémimų aukų skaičius nurodomas Gargždų parke akmens plokštėse prie paminklinio kryžiaus „Tautos skausmui atminti“. Vie- noje išskalta, kad 1949 metukovą–gegužę iš Klaipėdos rajono teritorijos ištremta apie 980 žmonių. Didžioji dalis tremtinių pakliuva į Buriatiją, Krasnojarsko, Irkutsko, Tomsko,

Permēs sritis, Komiją. Klaipėdos rajone šios liūdnos suaktytys paminėtos šv. Mišiomis Gargždų Šv. Myko- lo Arkangelo bažnyčioje. Pa- maldoms pasibaigus buvę tremtiniai, politiniai kaliniai ir jiems prijaučiantieji susirinko į Gargždų kultūros centrą. Tylos minute čia pagerbtas oku- pacijų aukų atminimas. Gėlių puokštės padėtos miesto parke prie kryžiaus „Tautos skau- mui atminti“ bei prie negrū- siųjų simbolinio kapo. Cia už- degtos žvakelės nuolat prime- na mūsų tautos netektis.

Tremties kelius prisiminė buvę tremtiniai. Dubysos slėnio ūkininkų Kostyrų šeima patyrė 1949-ųjų ištremimą ir vargo Biuriatijoje. Genovaitė Kostyrienė jau tremtyje buvo nuteista 25 metams lagerio, kaip prisimena jos duktė Vida Kostyraitė-Knabikienė, „uz sudainuotą dainą apie raudoną vabalą... ir keletą metų kalėjo Norilске. Tuo metu jos tėvą kalino Intoje. Vida su ašaromis mena kančias, kurias visą so- vietmetį kentėjo jų šeima, ir sa- ko: „Turime nuolat priminti žmonijai, ką mums teko pati- nuo okupantų“.

Irkutsko sritys Taišeto miškuose jaunystę prarado iš Betygalos kilęs, dabar Gargžduose gyvenantis Kazys Petraitis. Dabar jis džiaugiasi, kad

ILSEKITĖS RAMYBĖJE

Stasė Puškoriūtė-Imbrasienė

1928–2014

Mama, kaip sunku be Tavęs taip toli,
Mama, kaip ilgu be Tavęs taip toli...
Išvarė iš namų, i sunku vargą patekau,
„Anytos“ tos piktos žodžius aš vien tik
girdėjau...

Taip dainuodavo Sibire Staselė, grižda- ma po sunkių statybos darbų taigoje, Bodaibor. Aprielsko gyvenvietėje. Tai buvo prie 65 metus. Buvome visos jaunos, surankiotos stribų po vieną iš Lietuvos, be daiktų, be atsargų – taip, kaip stovime, ir nutremtos labai toli. Nuo Irkutsko nuskraidino lėktuvu į Bodaibų rajoną, netoli Vitimo upės, toliau siauruku traukinuku vežė į aukso kasyklų gyvenvietę Aprielską. Staselė buvo porą metų už mane vyresnė. Bausi Kretingos gimnaziją mokytojavo. Tėvai prie Darbėnų turėjo gražū ūki, bet sovietų valdžia tuos žmones vadino „buozėmis“. Tėvelius ir seserį ištrėmė atskirai. Staselė buvo ne tik labai graži, bet ir protinga, užsispyrusi žemaitė. Susirinkę po sunkių darbų nusipraus- davome ir dainuodavome, giedodavome gegužines giesmes. Staselė visur būdavo pirmoji. Vėliau ištekėjo už tremtinio, irgi mokytojo Aniceto Imbrasą. Užaugino keturis vaikus.

Užjaučiu dukteris Birutė ir Nijolė, sūnus Vytautą ir Kęstučią.
Ešelonų sesė Julija

Povilas Šimaitis

1934–2014

Gimė Tauragės r. Batakių valsč. Ožnugario k. ūkininkų šeimoje, auginusioje vienuoliukų vaikų. 1948 m. šeima ištremta į Irkutsko sr. Centralnyj Chazano r. Zimos gyv. Būdamas paauglys dirbo miško ruošos įmonėje, vėliau – garvežio mašinistu. 1958 m. tremtyje vedė Genovaitę Tverijonaitę ir tais pačiais metais grįžo į Lietuvą, Tauragės r. Batakių geležinkelio stotį. Atsiradus galimybei, persikėlė į Tauragę. Užaugino dvi dukteris.

Palaidotas Tauragės Papušynės kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną ir dukteris su šeimomis.

LPKTS Tauragės filialas

tremtyje buvo žmonių, kurie registravo ir aprašė Sibiro miškuose išblaškytus lietuvius. Tokią kuklią knygę „Tremtinių“ yra išleidę mažeikiškis Benediktas Narkus.

Sibire gimusi Rita Lankutienė tiktais iš motinos užrašų suprato, ką jautė iš savo užgyventų namų į nežinią skubomis vežami žmonės, nepasiruošė šalčio ir alkio išbandymams... (Ritos mamos Nastės Paulauskienės užrašai išspausdinti „Tremtinyje“).

Aktyvi LPKTS Klaipėdos rajono filialo dalyvė Rita Lankutienė nuolat ragina tremtį ir lagerius iš- kentėjusios užrašyti viską, ką teko patirti, išgyventi, ma- tyti, kad palikuonys žinotų ir įvertintų tėvų kančias.

Susitelkti ateiti, ugdyti jaunimo patriotiškumą ir pasirengimą priešintis okupacinėms grėsmėms ragino buvęs ilgametis Tėvynės sajungos–Lietuvos krikščionių demokratų Klaipėdos rajono tarybos pirminkas, politinio kalinio sūnus gydytojas Dangirdas Lingys. Pri- minės, kaip šiuo metu svarbu apginti šalies nepriklausomybę, jis ragino visus lietuvius at- cityje išsirinkti tokią valdžią, kuri neparduotų Lietuvos.

Minėjimo dalyviai pasveikino Lietuvos Respublikos Seimo narę Agnę Bilotaitę.

Su artimiausiais Lietuvos

politinių kalinių ir tremtinių sajungos Klaipėdos rajono fi- liai darbais supažindino filialo pirmininkas Jonas Šatkus ir vienas iš iniciatyviausių narių Česlovas Tarvydas.

Prieš 73 metus, 1941-ujų metų birželio pabaigoje, Rai- niuose, Telšių rajone, besitraukiantys sovietų aktyvistai ir Raudonosios armijos kareiviai žvériškai nužudė 73 politinius kalinius, tarp jų dešimt buvusių Klaipėdos rajono gyventojų – ūkininkų, mokytojų, valstybės tarnautojų. Jų atminimą žymintį paminklinį akmenį birželio pabaigoje numatoma iškilmingai atidengti Gargždų parke.

Ceslovas Tarvydas savo ruožtu pakvietė pagerbti žuvusių partizanų atminimą šių metų gegužės 18 dieną prie Šv. Mergelės Marijos su Kūdikiu statulos, dar sovietiniais metais partizanų šeimos pastatyto Svēkšnos parapijos Šarkiškių kaimo miške. Cia įvyks pamaldos ir minėjimas.

1949-ujų tremtinius skambiomis dainomis, kaip kaskart tokiuose likimo brolių susibūrimuose, linksmuo buvusių tremtinių choras „Atminties aidai“. Specialią meninę programą šiai progai parodė Lapių pagrindinės mokyklos moksleiviai.

Aldona VAREIKIENĖ

Prisimenant praeities žaizdas sielojamasi dėl dabarties

Jonavos krašto muziejuje paminėti 1949 metų trėmimų 65-ąsias metines buvo susirinkę Jonavos politiniai kalinių ir tremtiniai. Čia prisiminti anuomet tautą sukrėtę okupacinių įvykių, pagerbtai išėjusieji Amžinybėn ir gyvi likimo broliai, sesės.

Iškilminga sueiga prasidėjo Jonavos kultūros centro politinių kalinių ir tremtinų choro „Viltis“ koncertu. Trėmimų nuotaikos, artimųjų netekėtys, tėviškės ilgesys – visa tai sudėta į garbaus amžiaus choristų, vadovaujamų Violetos Michelkevičienės, dainas. Anot po to kalbėjusios Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sajungos Jonavos filialo vadovės Veronikos Gabužienės,

1949-aisiais Lietuva patyrė daug skausmo, kaip ir 1948-aisiais. Tada į Sibiro tolybes, laigerius išvežta per 28 tūkstančiai žmonių, iš jų apie 140 vėliau grįžo į Jonavą, kur augančiamie mieste galėjo gauti darbo, būstus. Dalis jų ir dabar pilietiškai aktyvūs, puoselėja kultūros ir grožio daigus.

V. Gabužienė apžvelgė beveik ketvirčio amžiaus organizacinius, kultūrinius, memorialinius darbus, vykdytus Jonavos krašte. Pabrėžė, kad jau 1989-ųjų gegužę buvo paminėta 1948-ųjų tremtis, 1992 metais pašventinta Jonavos kapinėse iškilusi koplytėlė. 1994 metais prie Neries pastačius memorialą rezistencijos aukoms, vietos istorikams, kryž-

dirbiams atsivérė ir platesniu horizontai: tai šen, tai ten pakelėse, palaukėse pastatyti paminklai tremtiniams, partizanams, represijų aukoms. Pasutinis kryžius iškilo Svilonyse, tačiau tikėtina, kad kraštotoyrininkai išsiaiškins ir daugiau susidorojimo su Lietuvos patriotais vietų, užrašys prisiminimus ir memorialinius ženklaus sustabdys neįtiketinai sparčiai ir stancią atmintį.

„Sibiro vaikai“ – taip Jonavos rajono savivaldybės vice-meras Vytautas Venckūnas pasiūlė vadinti tuos, kurie giame, augę tremtyje, jiems skaudu dėl tėvų, senelių patirtų kančių ir kurie galėtų perimti dabartinę LPKTS veiklą.

(keliamas į 8 psl.)

Skelbimai

Balandžio 12 d. (šeštadienį) įvyks Lietuvos kariuomenės generolo Povilo Plechavičiaus (1890–1973) įkurtos ir jo vadovaujamos Lietuvos vėlinės rinktinės 70 metų sukakties minėjimas.

10 val. Šv. Mykolo Arkangelo (Igulos) bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už Vietinės rinktinės karius ir vadą gen. Povilą Plechavičių. **12 val.** iškilmingas šventinis minėjimas Kauno igulos karininkų ramovėje Didžiojoje salėje (A. Mickevičiaus g. 19, 2 aukšte). Koncertuos moterų vokalinis ansamblis „Žara“ (vad. Vincentas Kursa) ir Lietuvos šaulių sąjungos vyrų vokalinis ansamblis.

Malonai kviečiame dalyvauti.

Balandžio 16 d. (trečiadienį) **12 val.** LR Seime, Kovo 11-osios Akto salėje (Gedimino pr. 53, LT-01109 Vilnius, I rūmai), įvyks forumas – minėjimas „Bangų mūša“ – 1949 metų masinių trėmimai Baltijos valstybėse“.

Renginį organizuoja LR Seimo kanceliarijos Komunikacijos departamento Parlamentarizmo istorijos ir atminimo įamžinimo skyrius kartu su Lietuvos gyventojo genocido ir rezistencijos tyrimo centru. Renginio metu bus skaitomi pranešimai apie masinius trėmimus Lietuvoje ir Latvijoje, tremtinų ir politinių kalinių būtį, atsiminimais dalinsis buvę tremtiniai ir GULAGo kalinių, bus apžvelgta dabartinė buvusių tremties vietų padėtis.

Norinčiuosius dalyvauti prašytume registruotis iki balandžio 14 d. (pirmadienio) 17 val. elektroniniu adresu: istorija@lrs.lt arba centras@genocid.lt. Taip pat galite registruotis telefonais: (8 5) 239 6144, (8 5) 231 4139 arba (8 5) 239 6119. Registruojanties prašome nurodykite vardą, pavardę ir instituciją ar visuomeninę organizaciją, kuriai Jūs atstovaujate ar priklauso. Taip pat primename, kad norint patekti į renginius Seimo rūmuose būtina turėti asmens tapatybę patvirtinančių dokumentų.

Gegužės 17 d. (šeštadienį) **10 val.** Kauno r. Karmėlavos bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už Krasnojarsko kr. Mažojo Unguto tremtinius. Po pamaldų bažnyčios šventoriuje bus šventinamas paminklas tremtiniių atminimui.

Malonai kviečiame dalyvauti.

Informacija tel. 8 612 94 932.

Užjaučiamė

Mirus buvusiam ilgamečiam LPKTS Šiaulių filialo pirmininkui, LPKTS valdybos nariui

Česlovui Dirkei, nuoširdžiai užjaučiamė žmoną, dukterį ir artimuosius.

LPKTS valdyba, LPKTS Šiaulių filialas, LPKTS Vilniaus filialas, LPKTS jaunesniosios kartos komitetas

Skaudžią netekties valandą nuoširdžiai užjaučiamė LPKTS Prienų filialo tarybos narę Eleną Jasulaitienę dėl dukters **Dalios** mirties.

LPKTS Prienų filialas

Balandžio 27 d. (sekundienė) Traksėdžio sen. Nevočių kaime bus šventinamas paminklas žuvusiems Lietuvos partizanams. **12 val.** šv. Mišios Šilalės Šv. Pranciškaus Asyžiečio bažnyčioje; **14 val.** paminklo šventinimas ir atidengimas Nevočių k. Po paminklo atidengimo – Lietuvos didžiojo kunigaikščio Kęstučio mechanizuotojo pėstininkų bataliono kariškių pasirodymas, pabendravimas, pasivainimimas kareiviška koše.

Kviečiame dalyvauti.

Knygų tremties ir rezistencijos tematika galite įsigyti LPKTS būstinės knygynėlyje, Kaune, Laisvės al. 39.

ILSEKITES RAMYBEJE

Marija Žemaitytė-Pivoriūnenė-Bickienė 1913–2014

Gimė Rokiškio aps. Pandėlio valsč. Kirdonių k. dešimtvaikį auginusioje šeimoje. 1918 m. mirė tėvas. Marija baigė Pandėlio mokyklas keturis skyrius. Labai domėjosi knygomis, daug skaitė. Mokėsi siūti. 1939 m. ištekėjo už aktyvaus jaunalietuvio Valerijono Pivoriūno, vėliau tapusio partizanu ir žuvusio mūšio metu. Po vyro žūties su dukterimi buvo persekiojamas. Nuo trėmimo išsislapstė. Ištekėjusi už Bickaus gyveno Panevėžyje. Po vyro mirties grįžo į savo tėviškę, gyveno Kirdonių k. prižiūrimu dukters.

Palaidota Kirdonių kaimo kapinaitėse.

Nuoširdžiai užjaučiamė dukterį, vaikaitę ir artimuosius.

LPKTS Rokiškio filialas

Aldona Ramanauskaitė-Sujetienė

1927–2014

Gimė Lazdijų r. Rudaminos valsč. Bielėnų k. Baigė Lazdijų gimnaziją. Už tai, kad brolis Adolfas Ramanauskas buvo partizanų vadė, jai buvo užtrenktos jos svajonės – Medicinos universiteto, durys. 1948 m. kartu su jaunesniu broliu Albinu ir tėvu ištraukta į Krasnojarsko kr. Chakasiją. 1958 m. slaptai grįžo į Lietuvą. Ilgą laiką neregistruota, vėliau išsidarbino Mikyčių kaimo bibliotekos vedėja, kolūkio kontoros apskaitininkė, galiausiai – kaimo parduotuvėje. Užaugino septynis vaikus. 2008 m. apdovanota ordinu „Už nuopelnus Lietuvai“ medaliu. Pagal galimybes Aldona ištraukdavo į visuomeninę veiklą. Skaitė paskaitas Lazdijų gimnazistams, buvo gerbiamą viešnia Druskininkų rezistencijos ir tremties muziejuje, paprašyta pasakodavo apie ją, našlaitę, labai mylėjusį ir globojusį broli Adolfa, LLKS Gynybos pajėgų vadą, dimisijos brigados generalą, kitą broli – Albiną, 1949 m. tragiskai taigoje žuvusį tėtę, tremties išbandymus Sibire.

Palaidota Lazdijų rajono Šventežerio kapinėse.

Užjaučiamė vaikus, vaikaičius, provaikaičius, broli ir artimuosius.

Druskininkų rezistencijos ir tremties muziejaus darbuotojai, artimieji

Anicetas Andrijauskas

1927–2014

Žemaičių partizanų apygarda neteko vieno aktyviausiu pareigingiausiu savo narui – kario savanorio, šaulio Aniceto Andrijauskui. Buvo nuolatinis įvairiausiu renginių dalyvis, apygardos vėliavnešys, ilgametis kasininkas, apygardos vado pavaduotojas. Svarbiausia – nuoširdus, geras žmogus, puikus draugas. 1948–1956 m. kalejo Čaišeto, Bratsko, Omsko, Karagandos, Džezkazgano, Kustanajaus, Alma Atos lageriuose. Grįžę į Lietuvą, dirbo Klaipėdos organizacijose vairuotoju.

Nuoširdžiai užjaučiamė šeimą ir bendražygius.

Zemaičių partizanų apygarda

Jonas Sereika

1933–2014

Gimė Kédainių aps. Surviliškio valsč. Lažukų ūkininkų šeimoje. 1949 m. su šeima: tėvais, keturiomis seserimis (penkta sesuo gimė tremtyje), buvo ištremtas į Irkutsko sr. Echirito Bulaganskio r. Dirbo kolūkyje traktorininku. Vėliau šeima persikėlė į Ost Ordos mstl. 1957 m. grįžo į Lietuvą. Gimtosios sodybos nebebuvo. Apsigveno pas giminęs, dirbo vairuotoju. 1969 m. vedė buvusią tremtinę Reginą Druskytę, užaugino du sūnus.

Palaidotas Kédainių Kauno gatvės kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiamė žmoną ir sūnus su šeimomis.

LPKTS Kédainių filialas

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

LPKTS puslapis interneite: <http://www.lpkts.lt>

Įmonės kodas 3000 32645. Ats./sask. Nr.LT18 70440600 0425 8365, AB „SEB“ bankas.

Redaktorė

Jolita Navickienė

Redakcija:

Dalia Maciukevičienė,
Vesta Milerienė,
Ingrida Vėgelytė

Mūsų adresas: Laisvės al. 39,

LT-44309, Kaunas, tel. (8 37)

323 204, faksas (8 37) 323 214.

Indeksas 0117.

El. paštas:

tremtinys@zebra.lt

Projekta „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos

netekcių atspindžiai“ remia

Spausdino spaustuvė UAB

„Rinkos aikštė“, Josvainių g. 41,

Kédainiai

Ofsetinė spauda 2 sp. lankai.

S P A U D O S ,

R A D I O I R

T E L E V I Z I J O S

R É M I M O

F O N D A S

Kaina 2 Lt

Tiražas 2400. Užs. Nr.

„Nematomas frontas“ – žiūroviškiausias lietuviškas filmas

(atkelta iš 1 psl.)

„Atvirai sakau, anuomet prakeikiau savo likimą, kad išlikau gyvas, nes teko iškentėti čekistų tardymus, kankinimus ir beveik dešimt metų praleisti lageryje“, – filme kalba Antanas Lukša.

Dokumentiniai kadrų filmuoti Lietuvoje, Latvijoje, Lenkijoje, Rusijoje, Švedijoje ir JAV, kalbinti per 50 liudininkų, istorikų, politikų. Filmas, lyg odė apie Lietuvą, skirtas Vakarų pasaulio žiūrovui.

„Nematomą frontą“ būtų galima laikyti viena iš tūkstančių Lietuvos vizitinių kortelių pasauliu. Tiems, kurie su šia tema yra menkai susidūrę, filmas suteiks daug informacijos, – teigia žurnalistas Marius Jančius. Šiame filme matome „atvirus veidus žmonių, kurie tiesiai ir paprastai kalba apie savo vertybinius pasirinkimus. Kai kuriuos netikėtus liudininkus ir liudijimus. Kad ir JAV Valstybės departamento pozicijos dėl lietuvių jaučiamos nuoskaudos viltingai laukus, bet taip ir nesulaukus Amerikos pagalbos“.

Filmo pristatymo metu buvo pakalbinta specialiai iš JAV atvykusi ponai Nijolė Bražėnaitė ir vienintelis gyvas iš keturių partizanų brolių likęs Antanas Lukša. Abu tuometinio laikotarpio liudininkai išskė pačius geriausius padėkos

žodžius „Nematomo fronto“ kūrėjams ir festivalio organizatoriams. Keletą klausimų žiūrovai uždavė ir filmo kūrėjams.

Kodėl vyrai iš Švedijos ir Jungtinės Amerikos Valstijų susidomėjo Lietuvos istorija ir netgi sukūrė filmą?

Jonas Ohmanas teigė, kad „kiekviename iš kūrėjų šiuo klausimu turime savajį kelią. Lietuvos istorija domiuosi daugiau nei 20 metų. Vincas Sruoginis – taip pat. Jis seniai norėjo sukurti filmą apie pasipriešinimą. Na, kaip žinome, geriausios ryšininkės yra moterys – mudu su Vincu suvedė jo sesuo, JAV lietuvė Laima Vincente Sruoginis“, išvertusi Juozo Lukšos knygą „Partizanai“ į anglų kalbą. Jonas Ohmanas Juozo Lukšos „Partizanus“ išvertė į švedų kalbą.

Filmo producieris Markas Johnstone sakė: „Su kuprine kurį laiką keliau po Lietuvą, po įvairiausius muziejus, giliausiai į šalies istoriją, kuri paliko nedildomą įspūdį. Po to sutikau Vincą ir Joną, tuomet ir sumanėme sukurti šį filmą“.

Ar planuojama rodyti šį filmą Lietuvos mokyklose?

Jonas Ohmanas optimistiškai teigė: „Žinoma, filmas bus rodomas šalies mokyklose. Jį planuojame įgarsinti lietuviškai, kad būtų galima transliuoti ir per nacionalinį televizijos kanalą. Apskritai, „Nematomas frontas“ yra labiau

skirtas Vakarams – JAV ir Vakarų Europai. Norisi, kad kitos šalys sužinotų, kaip Lietuva kovojo už savo neprikalaujomybę“.

Vinco Sruoginio nuomone, „tai, kas dabar vyksta Ukrainoje, tik įrodo, kad apie Lietuvos pavyzdį turime kalbėti kuo garsiau“.

Čia savo prisiminimus apie ukrainiečių ir lietuvių tautų troškimą būti laisviems ir vieybę sovietų lageriuose išsakė ir Antanas Lukša.

Kodėl buvo pasirinkta būtent Juozo Lukšos istorija?

Jono Ohmano teigimu, „Juozas Lukša yra vienas svarbiausiai žmonių 20 amžiaus Lietuvos istorijoje“. Švedų žurnalistui keista, kad knyga „Partizanai“ iki šiol neįtraukta į mokyklų privalomo literatūros sąrašą.

Markui Johnstonui Juozas Lukša yra tarsi kertinė ašis, pasipriešinimo, kovos už laisvę ir nepriklausomybė simbolis. „Nenorėjome saušai papasakoti skaudžios lietuvių tautos istorijos – Juozas Lukša ir su juo susiję ir kovojo žmonės padėjo tai pasiekti ir atskleisti“.

Tikėkimės, kad gegužės mėnesį dokumentinį filmą „Nematomas frontas“ galėsiame pamatyti ir Kaune.

Parengė Dalia LUKŠAITĖ-MACIUKIČIENĖ

Pasipriešinimo istorijos programai – egzamina

Kai kurie moksleiviai iš vieno nežino, kad po Antruojo pasaulinio karo Lietuvoje buvo ginkluotas pasipriešinimas, nežino net apie legendinių partizanų Juozą Lukšą, ginkluoto pasipriešinimo vadą Joną Žemaitį-Vytautą ir kitus. Tai apgailėtina.

Šiu laikų jaunuoliui dabartinėje tikrovėje sunku rasti sektingą idealą. Tarnautojai dažnai korumpuoti, kai kurie Seimynariai verti pajuokos, sportininkai parsiduoda už pinigus. Prisiminkime himno žodžius: „Iš praeities tavo sūnūs te stiprybę semia“. Idealizmo, patriotiškumo, didvyriškumo mūsų laikų jaunuoliai gali pasimokyti iš legendinių Lietuvos partizanų: Juozą Lukšą, Vaclovo Voverio-Žaibą, Adolfo Ramanauską-Vanagą, Jono Žemaičio-Vytautą, Kazimiero Pyplio-Mažyčio ir šimtų kitų. Todėl mokyklinis jaunimas turi gerai žinoti ginkluoto Pasi-

priešinimo istoriją. O tam reikalingas rimtas Pasipriešinimo istorijos mokymas, deramas pamokų skaičius, atsakingas mokytojo požiūris. Deja, to pasigendame.

Akivaizdu, kad skatinant mokytojų suinteresuotumą dramati mokyti Pasipriešinimo istoriją labai padėtų egzaminas. Jis turėtų būti 10 klasėse, išėjus 18 pamokų Pasipriešinimo istorijos programą. To ir prasėme prieš penkerius metus rinkdami parašus Švietimo ir mokslo ministerijai. Primenaime, kad 18 pamokų – tai pusė pilietinių ugdymui 10 klasėse skirtų pamokų. Esant egzaminui, Pasipriešinimo istorijai mokytojas gali skirti ir didesnę dalį pilietiniam ugdymui skirtų pamokų. Pilietinio ugdymo dalykas dėstomas ir 9 klasėse. Pilietiškai ugdyti moksleivius privalo visų dalykų mokytojai, būdami moksleiviams profesinio pasirengimo, moralinio

tvirtumo pavyzdžiu. Toks pilietinis ugdymas kur kas veiksmingesnis už gražius, bet gyvenimiškais pavyzdžiais neparemtus žodžius.

Visą laiką mokytojams rekomenduojame itin populiarų, tobulą Nijolės Gaškaitės „Pasipriešinimo istorijos 1944–1953“ vadovę. Mokytojus apribinome 18 pamokų pagal šį vadovę išplanavimui. Vadovėlių trūksta, bet „Pasipriešinimo istorija“ yra internte. Mokytojus taip pat aprūpinome klaušimynu (klausimai ir atsakymai Pasipriešinimo istorijos tema). Egzaminas galėtų vykti to klausimyno pagrindu. Moksleivis, savaitę po pusvalandį pasimokęs, lengvai išmoktų, tad egzaminas tikrai nebūtų sunkus, nes moksleiviams Pasipriešinimo istorija patinka.

Beje, Švietimo ir mokslo ministerija šiai metais įvedė abiturientams privilomąjį matematikos egzaminą, o mes prašome daug lengvesnio, bet patriotiniam ugdymui labai reikalingo egzamino.

Algimantas LELEŠIUS

Skelbiamas literatūros konkursas

Artėjant birželio 7 dieną Kaune įvyksiančiai buvusių politinių kalinių ir tremtinių dainų ir poezijos šventei „Leiskit į Tėvynę“, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajunga skelbia literatūros konkursą.

Per pastaruosius dvejus metus išleistas knygas tremties ir rezistencijos tematika, autorai (prioritetas teikiamas Kauno apskrities gyventojams) ar teikiantieji asmenys bei organizacijos turi atsiųsti iki gegužės 4 dienos „Tremtinio“ redakcijai, adresu: Laisvės al. 39, Kaunas 44309 (ant voko nurodykite: „Literatūros konkursui“). Vokai bus atplėsiami gegužės 5 dieną, susirkus komisijai.

* * *

XII respublikinės dainų ir poezijos šventės „Leiskit į Tėvynę“ Kaune literatūros konkurso nuostatai:

1. Laureatu gali tapti buvęs politinis kalinas ar tremtinys, per dvejus metus iki šios šventės išleidęs vertingiausią bet kurio žanro literatūros kūrinį tremties ir pasipriešinimo tema.

2. Pirmenybė teikiama autoriams iš regiono, kuriame vyksta šventė.

3. Kūrinius vertinimui gali siūlyti kūrybinės organizacijos ir pavieniai asmenys.

4. Literatūrinės premijos dydį ir formą nustato šventės rengianti LPKTS.

5. Kandidatus atrenka vietas kultūros ir švietimo darbuotojai ir pateikia konkurso vertinimo komisijai.

6. Premija įteikiama šventės „Leiskit į Tėvynę“ metu.

7. Skiriama ir paskatinamosios premijos ar prizai moksleiviams už literatūrinius rašinius tremties ir pasipriešinimo tema.

8. Paskatinimo premijų ar prizų kiekį ir jų vertės dydžius nustato LPKTS.

„Tremtinio“ inf.

Prisimenant praeities žaizdas sielojamasi dėl dabarties

(atkelta iš 7 psl.)

Be abejo, šie turėtų taip pat sielotis dėl mūsų visuomenėje išblaškomų gerumo, žmogiškumo daigų, atverčių akis per daug savo kiaute užsidariusiems, abejingiemis taučiėiams.

Sueigos metu V. Gabužienė dviejuose 1949 metų likimo bendražygėms, savaitę po pusvalandį pasimokęs, lengvai išmoktų, tad egzaminas tikrai nebūtų sunkus, nes moksleiviams Pasipriešinimo istorija patinka.

kaitienei ir Onai Vyšniauskienė – prisegė Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos 3-iojo laipsnio žymenyj „Už nuopelnus Lietuvai“. Už aktyvumą paspaustos rankos Česlovui Dimšai, Stasei Dimšaitai, Zitai Deksnienai, Alinai Dalmatovai, Stefaus Maleckienei, Janinai Dudutienei.

Marius GLINSKAS

„Vilties“ choro dainose nestinga graudulio ir vilties Valerijaus Buklajevo nuotr.